

Roep om inclusief onderwijs steeds luider

Een tot twee keer per jaar organiseert het Schoolleidersregister PO een zogenoemde kenniskring: een onderzoekstraject dat schooldirecteuren in staat stelt zich in een onderwerp te verdiepen en tevens punten voor herregistratie oplevert. De bij het register aangesloten schoolleiders kiezen zelf de onderwerpen voor de kenniskringen en de eerstvolgende kenniskring is gewijd aan inclusief onderwijs. Waarom staat dit bij veel schoolleiders hoog op de agenda?

TEKST MARTIN VAN ROOIJ BEELD FREEPIK

Vijf jaar geleden verscheen het rapport *Steeds inclusiever* van de Onderwijsraad. Toenmalig minister van Onderwijs Slob wilde vijf jaar na de invoering van passend onderwijs weten wat de stand van zaken was. Mede als gevolg van de ratificatie van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap (2016) gingen er steeds meer stemmen op voor inclusief onderwijs, wat je zou kunnen zien als passend onderwijs 2.0. Bij inclusief onderwijs draait het volgens de Onderwijsraad om drie (geïntegreerde) elementen:

1. Leerlingen met een beperking krijgen de benodigde ondersteuning en toerusting zodat ze kunnen deelnemen aan het onderwijs.
2. Die ondersteuning wordt geboden op een school dicht bij huis.
3. Kinderen met en zonder beperking volgen samen onderwijs in dezelfde schoolomgeving

‘Inclusief onderwijs vraagt om een goede voorbereiding.’

Een loffelijk streven, zou je zeggen, maar gemakkelijker gezegd dan gedaan. Elschot schreef al dat tussen droom en werkelijkheid wetten in de weg staan en praktische bezwaren. Leerkrachten zijn immers schaars en worden vaak al overvraagd. En dan moeten ze ook nog lesgeven aan leerlingen die specifieke ondersteuning nodig hebben – iets wat we lange tijd hebben beschouwd als een vak apart waarvoor een specifieke opleiding nodig is. Krijgen we dat überhaupt georganiseerd en zien leerkrachten dat wel zitten, of jagen we ze daarmee juist het vak uit? Want dat is wel het laatste wat we in deze tijd van lerarentekort kunnen gebruiken. En hoe kijken ouders – en met name de ouders van de reguliere leerlingen – aan tegen inclusief onderwijs?

WAAROM INCLUSIEF ONDERWIJS?

Laten we bij het begin beginnen. Waarom zouden we inclusief onderwijs moeten invoeren? Wat levert ons dat op? Volgens de Onderwijsraad leidt inclusief onderwijs tot gelijkwaardigheid en gelijke kansen en komen leerlingen op hun eigen plek beter tot leren dan in (ver van huis) gespecialiseerd onderwijs.

Volgens Luc Greven, onderzoeker en auteur van meerdere onderwijsboeken, heeft thuisnabij, inclusief onderwijs meerdere voordelen. “Allereerst een betere leeromgeving voor alle kinderen. Het is wetenschappelijk aangetoond dat kinderen die specifieke ondersteuning behoeven doorgaans gebaat zijn bij een zo regulier mogelijke omgeving. En zij niet alleen, alle kinderen profiteren van de aanwezigheid van kinderen met een bijzondere vraagstelling.” Een kind dat op zijn achtste naar het speciaal onderwijs wordt verwezen, blijft volgens Greven vervolgens misschien wel tien jaar in die speciale setting. “Inclusieve scholen zijn ook een bouwplaats voor een meer inclusieve samenleving.”

In het rapport *Steeds inclusiever* komt de Onderwijsraad tot drie kernaanbevelingen:

a) Een landelijke norm en verbrede zorgplicht

De raad adviseert een wettelijk vastgelegde landelijke norm voor ‘lichte ondersteuning en toerusting’ op alle basisscholen, zodat niveaueverschillen tussen regio’s worden opgeheven. De zorgplicht moet worden verbreed, zodat die ondersteuning omvat bij belangrijke overgangsmomenten en leefsituaties.

b) Onderwijssoorten dicht bij elkaar brengen

Er wordt gepleit voor mengvormen waarin speciaal én regulier onderwijs samenwerken – bij voorkeur op één locatie – zodat expertise en faciliteiten gedeeld kunnen worden en thuisnabijheid en gemeenschappelijke leeromgeving gegarandeerd blijven.

c) Bekostiging, toezicht en regelgeving aanpassen

Scholen zouden rechtstreeks moeten worden gefinancierd voor lichte ondersteuning, samenwerkingsverbanden blijven middelen ontvangen voor complexere ondersteuning. Ook het inspectiekader moet worden aangepast, zodat scholen die inclusie bevorderen positief worden gewaardeerd.

HOBBELS

Dat inclusief onderwijs positief kan uitpakken voor alle leerlingen – met of zonder beperking – wordt amper bestreden. Toch staat lang niet iedereen te popelen. Zo is ruim 90% van de schoolbestuurders van mening dat inclusief onderwijs alleen haalbaar is met structurele extra financiering, niet alleen voor duurzame ondersteuning en professionalisering, maar ook voor bouwkundige aanpassingen. Een andere bottleneck is het lerarentekort. Inclusief onderwijs vraagt om kleinere klassen. Dat laat zich lastig rijmen met het huidige tekort van bijna 10.000 fte in het primair onderwijs.

Volgens 90% van de schoolbestuurders is inclusief onderwijs alleen haalbaar met structurele extra financiering.

STRUCTURELE RANDWOORDEN

Een reguliere basisschool is niet meteen geëquipeerd om inclusief onderwijs te kunnen aanbieden. Allereerst moeten de randvoorwaarden zijn ingevuld. Denk aan de (structurele) financiering voor ondersteuning, aangepaste huisvesting en dito materiaal. Misschien moet je ook nadenken over extra handjes, bijvoorbeeld

BLIK OP HET BUITENLAND

In Scandinavische landen, IJsland, Portugal en Schotland is inclusief onderwijs al de norm. De meeste leerlingen, inclusief die met een beperking, gaan daar naar dezelfde school in de buurt. Alleen leerlingen met een zeer zware beperking krijgen soms ander onderwijs. Dit is het tegenovergestelde van het Nederlandse systeem, waarin het speciaal onderwijs en het reguliere onderwijs twee aparte systemen vormen.

Italië, Noorwegen en Spanje kennen geen apart speciaal onderwijs. In principe gaan daar alle kinderen naar dezelfde scholen. In veel landen hebben reguliere scholen een wettelijke plicht om alle leerlingen toe te laten. In Nederland is de situatie complexer en zijn de scholen niet altijd verplicht om leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften te accepteren.

van ouders, als je dat georganiseerd krijgt. Ga je naar kleinere klassen, dan heb je behalve meer geld ook meer leerkrachten nodig, en wellicht ook extra onderwijsassistenten en intern begeleiders. Goede mensen vinden in deze tijd van lerarentekort is geen sinecure. Verder vraagt inclusief onderwijs om differentiatie en coöperatieve werkvormen. Je team zal daar mogelijk in moeten worden geschoold. Ook dit vergt tijd en geld. En wie weet kom je tot de conclusie dat je huisvesting op gespannen voet staat met inclusief onderwijs.

“Dat inclusief onderwijs positief kan uitpakken voor alle leerlingen wordt amper bestreden.”

ORGANISATIE EN SAMENWERKING

Een ander punt is de inbedding van het inclusief onderwijs in je onderwijskundige visie en aanpak. Hoe verweef je inclusief onderwijs in de cultuur van je school? Hoe integreer je inclusief onderwijs in het handelingsrepertoire? Wat betekent inclusief onderwijs voor je werkrelatie met het samenwerkingsverband? Welke gevolgen heeft de transformatie tot inclusieve school voor de relatie met Jeugdzorg? Kortom: de invoering van inclusief onderwijs kan weleens leiden tot meer overleguren met (externe) instanties.

Tot slot vraagt inclusief onderwijs om goede communicatie. Allereerst met je team. Waarschijnlijk staat niet ieder teamlid ogenblikkelijk te juichen als jij je plannen voor inclusief onderwijs ontvouwt. Veranderingen roepen vrijwel altijd weerstand op, met name bij mensen die al jaren op dezelfde manier werken. Bovendien hebben leerkrachten (vaak reële) zorgen. Ben ik wel de geschikte persoon voor dit werk? Krijg ik het hierdoor niet nog drukker? Word ik hierdoor niet overvraagd? Een andere, belang-

rijke doelgroep om mee te communiceren zijn de ouders. Leg uit wat inclusief onderwijs behelst, waarom je het doet en wat de voordelen maar ook de mogelijke nadelen ervan zijn. Communiceer ook goed met de buurt. Houd er rekening mee dat de invoering van inclusief onderwijs zowel voor sommige leerkrachten als ouders aanleiding kan zijn om hun heil elders te gaan zoeken.

DRAAGVLAK

De moraal van het verhaal? Denk goed na en bereid je goed voor. Zorg voor draagvlak, intern en extern. Leg verbinding met het samenwerkingsverband, investeer in teamprofessionalisering én probeer pilotervaringen (cases) te benutten als bewijs voor effectiviteit, deel ervaringen, neem zorgen serieus en bekijk goed of je structurele dekking kunt vinden voor bijkomende structurele kosten.

KENNISKRING INCLUSIEF ONDERWIJS

Wil je verder met inclusief onderwijs? Dan is dit het moment om via het Schoolleidersregister PO deel te nemen aan de kenniskring inclusief onderwijs die dit najaar of komend voorjaar start. Zo verdien je meteen punten voor je herregistratie.

Via deze link vind je een pdf met alle benodigde informatie.

De nieuwe naam van het Schoolleidersregister PO is **Ascenda**, voorheen het Schoolleidersregister PO.

ASCENDA
Het beroepsregister van
schooldirecteuren

